

الگوی تحلیل مسیر روابط بین نوع دوستی، نگرش‌ها و باورها با رفتار اجتماعی مطلوب در بین دانشجویان دختر

رضیه بابا صفری^۱
ایلناز سجادیان^۲
محمدعلی نادری^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین نوع دوستی، نگرش‌ها و باورها با رفتار اجتماعی مطلوب مبتنی بر تحلیل مسیر در بین دانشجویان دختر شهر اصفهان بود. این پژوهش همبستگی و جامعه آماری آن شامل کلیه دانشجویان دختر دانشگاه‌های آزاد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان و علوم پزشکی اصفهان در سال تحصیلی ۹۵-۹۶ بود. با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای مبتنی بر سهم، ۳۷۸ دانشجوی دختر انتخاب شدند. آزمودنی‌ها به ابزارهای پژوهش، شامل رفتار اجتماعی مطلوب جهانی راشتون و همکاران (۱۹۸۱)، باورهای عادلانه نسبت به جهان، خود و دیگران که شامل ۳ زیرمقیاس باورهای عادلانه عمومی دالبرت و همکاران (۱۹۸۷)، باورهای دنیای عادلانه جهانی لایکوس (۱۹۹۱) و باورهای دنیای ناعادلانه دالبرت و همکاران (۲۰۰۱) و پرسشنامه گرایشهای اجتماعی مطلوب تجدید نظر شده کارلو و همکاران (۲۰۰۳) پاسخ دادند. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر مورد تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که بین نوع دوستی، نگرش کمک نسبت به دیگران، نگرش کمک نسبت به امور خیریه، باورهای عادلانه عمومی، باورهای عادلانه جهانی و باورهای ناعادلانه با رفتارهای اجتماعی مطلوب رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. به علاوه نتایج تحلیل مسیر مبتنی بر مدل سازی معادلات ساختاری نیز از اثر مستقیم نوع دوستی بر نگرش‌ها، باورهای عادلانه جهانی و رفتارهای اجتماعی مطلوب و اثر غیر مستقیم نوع دوستی بر باورهای عادلانه عمومی، ناعادلانه جهانی و رفتارهای اجتماعی مطلوب حمایت کرد.

واژه‌های کلیدی: نوع دوستی، نگرش‌ها، باورها، رفتارهای اجتماعی مطلوب.

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
۲. استادیار گروه روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران. نویسنده مسوول
i.sajjadian@khuisf.ac.ir
۳. دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

مقدمه

در دهه‌های اخیر، کشور ما شاهد تغییرات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی فراوانی بوده که این تغییرات شرایطی را در کشور فراهم نموده که جهت‌گیری ارزش‌ها یا فاصله گرفتن و تفاوت نسل‌ها از جمله پیامدهای چنین شرایطی بوده است (جوادیان، ۱۳۹۲). از سویی شرایط فوق باعث اولویت دادن به ارزش‌های مادی شده و متأسفانه تمایل به بی‌تفاوتی در شهرهای بزرگ در حال افزایش می‌باشد و طی آن شهروندان تمایل کمتری به مداخله در گرفتاری‌ها و مشکلات دیگران دارند (عظیمی هاشمی، ۱۳۷۷). به همین خاطر اخیراً محققان بر تعیین رفتارهای مثبت متمرکز شده‌اند که می‌تواند به طور بالقوه جلوی پیشرفت موقعیت‌های پرخاشگری، خشونت و بی‌تفاوتی انسان‌ها را بگیرد که این رفتارهای یاری‌رسان به عنوان رفتارهای اجتماعی مطلوب تعریف شده‌اند (لفلر و اسنو، ۲۰۰۱) و محققان دریافته‌اند که این رفتارها با سلامت روان افراد یاری‌رسان و همچنین دریافت‌کننده کمک، همبستگی مثبت و معنی‌داری داشته و این افراد دارای مهارت‌های تنظیم زندگی بیشتری بوده و کمتر دچار احساس ناامیدی و افسردگی می‌شوند (وین استین و ریان، ۲۰۱۰).

با توجه به این که دانشگاه مهم‌ترین نقش را در دوران زندگی هر دانشجوی ایفا می‌کند، و بر زندگی آینده دانشجوی و این که چه رفتارهایی را از خود بروز خواهد داد، بسیار تاثیر گذار است، براین اساس، با برنامه‌ریزی‌های مشخص و هدفمند می‌تواند در اعتلای وضعیت اخلاقی دانشجویان تاثیر گذار باشد (عنایتی، ارتش و نظافتی، ۱۳۹۰)، از سویی جامعه ایرانی کنونی، جامعه‌ای جوان بوده و در کنار دانشورزی، توجه به ارزشهای اخلاقی و فرهنگی، شکوفایی و رشد توانایی‌ها و قابلیت‌های فردی و اجتماعی و کمک به رشد عاطفی، شخصیتی و رفتاری دانشجویان، از جمله وظایف مهمی بوده که انتظار می‌رود دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی بدان توجه ویژه داشته باشند (خالقی و چناری، ۱۳۹۴).

رفتار اجتماعی مطلوب، یک اصطلاح جامع می‌باشد که برای توصیف اعمال و فعالیت‌هایی که به حمایت و پشتیبانی دیگران پرداخته و از طریق مداخلات سودمند، امور داوطلبانه، اهدای پول و روش‌های دیگر صورت می‌پذیرد و روابط مثبت بین دیگران را ترویج می‌نماید (کارولی و ساگن، ۲۰۱۴)، به همین دلیل یادگیری در مورد رفتار اجتماعی مطلوب حتی ممکن است ضروری‌تر از مطالعه در مورد رفتارهای ضد اجتماعی باشد (کلیملا، ۲۰۱۳).

چهار نوع رفتار اجتماعی مطلوب عبارتند از رفتارهای اجتماعی مطلوب نوع دوستانه، رفتارهای اجتماعی مطلوب متابعت آمیز، رفتارهای اجتماعی مطلوب هیجانی و رفتارهای اجتماعی مطلوب جمعی (مک کینلی و کارلو، ۲۰۰۷). نوع دوستی به معنای انگیزه‌های ذاتی است که رفتارهای داوطلبانه را به خاطر نفع دیگری بر می‌انگیزاند، نه به واسطه انتظار پاداش‌های اجتماعی یا مادی یا اجتناب از تنبیه (آیزنبرگ و ماسن، ۱۹۹۸) و برخی‌های اجتماعی بیان می‌دارند که رفتارهای نوع دوستانه ما، حاصل آموزش‌های رفتاری درونی شده برای برقراری تعامل با دیگران می‌باشد (وارنکن، ۲۰۱۶).

برخی روان‌شناسان اجتماعی، نوع دوستی را یکی از انواع این رفتارها بر می‌شمرند که قادر است بر نگرش‌ها و باورهای زیربنای رفتارهای اجتماعی مطلوب موثر باشد (کاوایانی و موسوی، ۱۳۸۹). نگرش‌ها

1. Leffler & snow
2. Weinstein & Ryan
3. Caroli & Sagone
4. Klemola
5. Eisenberg & Mussen
6. Warneken

عبارت است از ترکیبی از باورها و هیجان‌هایی که شخص را پیشاپیش آماده می‌کند تا به دیگران، اشیاء و گروه‌های مختلف به شیوه مثبت یا منفی بنگرد (گنجی، ۱۳۸۰).

در این راستا دو نوع نگرش نسبت به کمک به دیگران^۱ و نگرش نسبت به امور (سازمان‌های) خیریه^۲ مدنظر می‌باشد. نگرش نسبت به کمک به دیگران به صورت ارزیابی جهانی و نسبتاً پایا با توجه به کمک دیگران تعریف می‌شود و چگونگی احساس مردم درباره کمک به دیگران تحت تأثیر هنجارهای شخصی آنان می‌باشد (وب و همکاران، ۲۰۰۸).

باور به دنیای عادلانه را می‌توان به عنوان یک قرارداد شخصی بین فرد و دنیای اجتماعی او در نظر گرفت. به طور خلاصه، باور به دنیای عادلانه حالت و تمایل شخصی است و اشخاصی که دارای باورهای نیرومندی در این زمینه هستند، هماهنگ با قواعد انصاف و عدالت رفتار می‌کنند (ویمنز^۴، ۲۰۱۰). تورنوز و استنبرگ^۵ (۲۰۱۳)، در پژوهشی مبنی بر رابطه نوع دوستی و نگرش نسبت به کمک کردن، به این نتیجه رسیدند که با افزایش جمعیت و پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی تمایل به مداخله در وضعیت‌های اضطراری و کمک رسانی و نوع دوستی کاهش یافته، تمایل به بی‌تفاوتی گسترش می‌یابد.

در کنار باور به دنیای عادلانه، شکل دیگری از باورها، موسوم به باور به دنیای ناعادلانه مطرح است که درون مایه آن مبتنی بر عدم ارتباط بین تلاش، شایستگی و پشت کار با پیامدها و دستاوردهاست (گل پرور، ۱۳۸۹) و بر خلاف باور به دنیای عادلانه که عاملی بازدارنده برای هیجانات و رفتارهای منفی تلقی می‌شود، باور به دنیای ناعادلانه اغلب باعث تقویت خصومت و تمایلات پرخاشگرانه در افراد می‌گردد (سجادیان و گل پرور، ۱۳۸۷).

برخی پژوهش‌ها موید آنست که ارزش‌های نوع دوستانه و نگرانی‌های همدلانه دارای رابطه مثبت و معنادار با رفتارهای یاری رسانی می‌باشند (نادی و سجادیان، ۱۳۹۲).

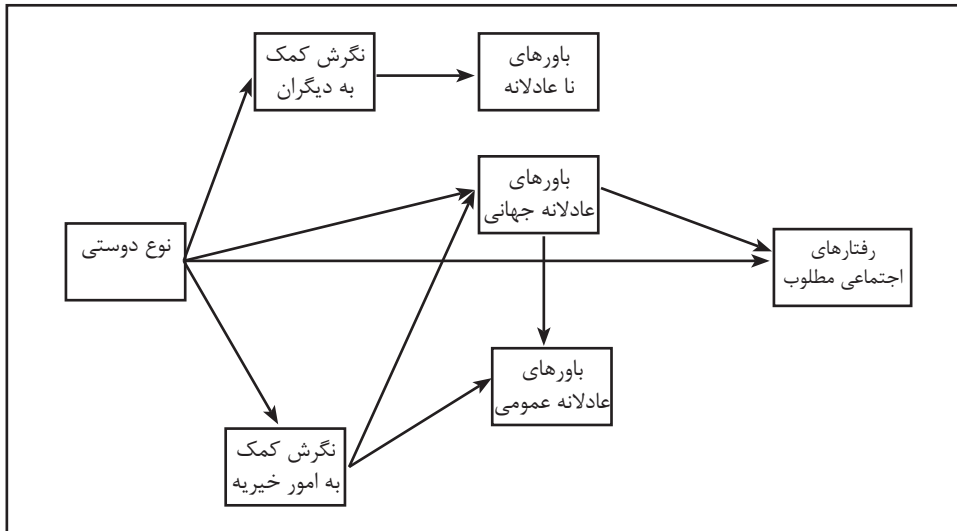
ال اکسلی^۶ (۲۰۱۴)، در پژوهشی باموضوع تأثیر نقش شهرت بر رفتارهای اجتماعی مطلوب در یک آزمایش آزمایشگاهی در بین افراد برجسته و عادی در آمریکا انجام دادند به این نتایج دست یافتند که افراد عادی برخلاف افراد برجسته و دارای شهرت انگیزه کمتری برای نشان دادن رفتارهای اجتماعی مطلوب دارند. کارولی و ساگن (۲۰۱۴)، در پژوهشی مبنی بر بررسی رابطه باورهای عادلانه جهانی و رفتارهای اجتماعی مطلوب با کاهش مشکلات اخلاقی در نوجوانان به این نتیجه رسیدند که نوجوانانی که باورهای نیرومندی به دنیای عادلانه داشتند، رفتارهای اجتماعی مطلوب بیشتری را از خود نشان داده و در نتیجه مشکلات اخلاقی کمتری را بروز دادند. مروری بر مطالعات انجام گرفته در حیطه رفتارهای اجتماعی مطلوب حاکی از آن است که با توجه به اهمیت این نوع رفتارها در عرصه‌های اجتماعی و تعاملات بین فردی پژوهشی که بتواند به طور جامع رابطه بین نوع دوستی، نگرش‌ها و باورها را با رفتارهای اجتماعی مطلوب بررسی نماید، انجام نگرفته است. لذا با توجه به اینکه ضعف در این قلمرو ممکن است زمینه ساز شکل‌گیری نگرش‌ها و باورهای ضد ارزش را در جامعه دانشجویی فراهم سازد و از طرفی نقش محوری دانشگاه که مهمترین نقش را در دوران زندگی هر دانشجو ایفا می‌کند و بر زندگی آینده دانشجو و این که چه رفتارهایی را از خود بروز خواهد داد، بسیار تأثیر گذار است از

1. Attitude toward Helping others (AHO)
2. Attitude toward charitable Organizations (ACO)
3. Webb et al
4. Weymans
5. Tornroos & Stenberg
6. L. Exley

این رو، پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیرات نوع دوستی، نگرش‌ها و باورها بر رفتار اجتماعی مطلوب در بین دانشجویان دختر شهر اصفهان انجام گرفت.

فرضیه های پژوهش

- ۱- بین نوع دوستی، نگرش کمک به دیگران و امور خیریه و ابعاد باورها با رفتارهای اجتماعی مطلوب در بین دانشجویان دختر شهر اصفهان رابطه وجود دارد.
- ۲- الگوی تحلیل مسیر روابط بین نوع دوستی، نگرش‌ها و باورها با رفتار اجتماعی مطلوب در بین دانشجویان دختر شهر اصفهان از برآزش مطلوب برخوردار است.

مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

این پژوهش از نوع مطالعات همبستگی می باشد. جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر دانشگاه های اصفهان، علوم پزشکی و آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان) در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ بوده که تعداد آنها برابر با ۲۳۳۵۷ نفر می باشد که از کل ۲۳۳۵۷ نفر دانشجویان دختر، ۱۰۶۲۹ نفر مربوط به دانشگاه خوراسگان، ۶۸۱۶ نفر مربوط به دانشگاه اصفهان و ۵۹۱۲ نفر مربوط به دانشگاه علوم پزشکی می باشد. تعداد کل نمونه بر اساس فرمول تعیین حجم (کوهن و همکاران^۱، ۲۰۰۰)، ۳۷۸ نفر برآورد گردید که به نسبت سهم هر دانشگاه ۱۷۲ نفر مربوط به دانشگاه خوراسگان، ۱۱۰ نفر مربوط به دانشگاه اصفهان و ۹۶ نفر مربوط به دانشگاه علوم پزشکی می باشد. پس از اخذ مجوز از دانشگاه های مورد مطالعه و هماهنگی با بخش آموزش دانشکده ها و بر حسب روش نمونه گیری طبقه ای مبتنی بر سهم پرسشنامه ها بین دانشجویان دختر در هر مقطع و هر رشته توزیع و بعد از ۲۰ تا ۲۵ دقیقه گردآوری گردید. داده های گردآوری شده با استفاده از بسته آماری برای علوم اجتماعی نسخه ۲۲ و به دو روش آمار توصیفی و استنباطی تحلیل شد. در بخش توصیفی از شاخص های آماری میانگین و انحراف استاندارد و در بخش استنباطی به منظور تحلیل روابط ساده از ضریب همبستگی پیرسون و

جهت بررسی تناسب داده‌های گردآوری شده با مدل مفهومی از تحلیل مسیر مبتنی بر مدل سازی معادلات ساختاری با کمک نرم افزار لیزرل^۱ نسخه ۸/۸۰ استفاده گردید.

الف) مقیاس رفتار اجتماعی مطلوب جهانی (مقیاس خود گزارش دهی نوع دوستی): این مقیاس دارای ۲۰ گویه خود گزارش دهی می‌باشد که برای اولین بار توسط راشتون و همکاران (۱۹۸۱)، تهیه و ضریب آلفای کرونباخ آن (۰/۸۹) گزارش شد و دارای طیف لیکرت ۵ درجه ای می‌باشد. آلفای کرونباخ در این پژوهش ۰/۷۷ بدست آمد.

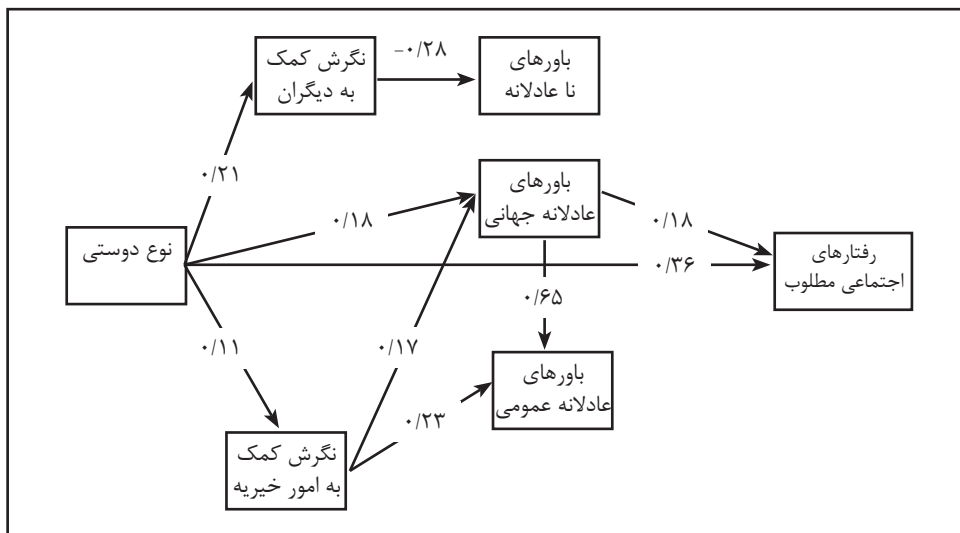
ب) پرسشنامه نگرش کمک کردن به دیگران^۲ و موسسات خیریه^۳: این پرسشنامه که بوسیله وب، گرین و براشر^۴ (۲۰۰۰)، طراحی و تدوین گردید و برای سنجش نگرش نسبت به کمک کردن به دیگران از ۴ گویه استفاده نموده و آلفای کرونباخ آن ۰/۸۵ گزارش شده است. نگرش نسبت به سازمان خیریه، شامل ۵ گویه می‌باشد و آلفای کرونباخ آن ۰/۸۷ است. این پرسشنامه برای اولین بار توسط محقق ترجمه و اجرا شده است و آلفای کرونباخ آن در این پژوهش برای کل پرسشنامه ۰/۸۱، برای نگرش نسبت به کمک کردن به دیگران برابر با ۰/۷۵ و نگرش نسبت به سازمان خیریه برابر با ۰/۷۶ بدست آمده است. روایی سازه این پرسشنامه در پژوهش حاضر با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی به شیوه مولفه‌های اصلی و چرخش از نوع واریماکس مورد بررسی قرار گرفت و با استناد به معناداری کرویت بارتلت برابر با ۹۴۷/۴۱ و دو عامل استخراج شد.

ج) پرسشنامه باورهای عادلانه نسبت به جهان خود و دیگران: این پرسشنامه شامل ۳ زیر مقیاس به شرح زیر می‌باشد: الف) باورهای دنیای عادلانه عمومی^۵: که شامل شش سوال بوده و توسط دالبرت، مونتادا و اشمیت^۶ (۱۹۸۷)، تهیه و اعتباریابی شده است. آلفای کرونباخ ۰/۷۴ گزارش شده است. در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ بدست آمد. ب) باورهای دنیای عادلانه جهانی^۷: این پرسشنامه دارای ۷ سوال است و توسط لایپکوس^۸ (۱۹۹۱)، تهیه و اعتباریابی شده است. آلفای کرونباخ آن ۰/۶۵ گزارش شده است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۴ بدست آمد. ج) باورهای دنیای ناعادلانه: این پرسشنامه دارای ۴ سوال است و توسط دالبرت (۲۰۰۱)، تهیه اعتباریابی شده است. آلفای کرونباخ آن را سازندگان ۰/۶۶ گزارش نموده اند. این پرسشنامه توسط گل پرور و سجادیان (۱۳۸۶)، ترجمه و آماده اجرا شده است. آلفای کرونباخ آن در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ ۰/۵۱ بدست آمده است.

د) مقیاس گرایش‌های اجتماعی مطلوب تجدید نظر شده کارلو و راندال^۹ (۲۰۰۳): فرم ۲۳ گویه ای این مقیاس اساساً برای ارزیابی به شیوه خود گزارش دهی از ۶ نوع رفتار اجتماعی مطلوب در بین دانشجویان دانشگاه تدوین گردید. در مقیاس گرایش‌های مطلوب اجتماعی فرم تجدید نظر شده ۲ گویه به مجموع گویه‌ها اضافه گردید (کارلو و همکاران، ۲۰۰۳). براساس گزارش این پژوهشگران، ۶ خرده مقیاس و ضریب آلفای کرونباخ آن عبارتند از: رفتارهای اجتماعی مطلوب در موقعیت بحرانی و اضطرابی (۳ گویه،

1. Lisrel
2. Attitude Toward Helping Others (AHO)
3. Attitude Toward Charitable Organizations (ACO)
4. Webb, Green & Brashear
5. General just World beliefs
6. Montada & Schmitt
7. Global just World beliefs
8. Lipkus
9. Callero & Randall

۰/۶۳)، رفتارهای اجتماعی مطلوب هیجانی (۴ گویه، ۰/۷۵)، رفتارهای اجتماعی مطلوب متابعت آمیز (۲ گویه، ۰/۸۰) و رفتارهای اجتماعی مطلوب نوع دوستانه (۵ گویه، ۰/۷۴) می باشند. طیف پاسخگویی به این پرسشنامه، پنج درجه ای لیکرت است. حداقل نمره ای که پاسخگو در این مقیاس کسب می کند ۲۵ و حداکثر ۱۲۵ می باشد. در ایران روایی و اعتبار این مقیاس توسط کجباف و همکاران (۱۳۸۹)، مورد بررسی قرار گرفته است. در مطالعه ی مذکور ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس گرایشهای اجتماعی مطلوب تجدید نظر شده برابر با ۰/۸۶ و ضریب پایایی بازآزمایی مقیاس مذکور برابر با ۰/۸۶ بود. ضریب آلفای کرونباخ در این پژوهش برای ابزار مذکور ۰/۷۲ بدست آمد.

مدل نهایی پژوهش

یافته های پژوهش

میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای نوع دوستی، باورها و نگرشها با رفتارهای اجتماعی مطلوب به همراه روابط درونی متغیرهای فوق در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و همبستگی درونی متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	همبستگی	معناداری
۱	رفتارهای اجتماعی مطلوب	۳/۴۷۹	۰/۳۷۸	-	-
۲	نوع دوستی	۳/۰۹۱	۰/۵۸۱	**۰/۳۹۴	۰/۰۰۱
۳	نگرش کمک به دیگران	۳/۹۳۶	۰/۵۶۶	**۰/۲۳۲	۰/۰۰۱
۴	نگرش کمک به امور خیریه	۳/۳۷۰	۰/۵۶۳	۰/۰۹۱	۰/۰۸
۵	باورهای عادلانه عمومی	۳/۲۰۳	۰/۶۴۵	**۰/۲۰۹	۰/۰۰۱
۶	باورهای عادلانه جهانی	۳/۲۷۷	۰/۷۸۴	**۰/۲۴۷	۰/۰۰۱
۷	باورهای ناعادلانه	۳/۲۸۱	۰/۶۱۵	*-۰/۱۰۶	۰/۰۳

* < ۰/۰۵ / p < ** < ۰/۰۱ / p

همان‌طور که در جدول شماره ۱ ملاحظه می‌شود، میانگین متغیر رفتارهای اجتماعی مطلوب برابر با ۳/۴۷۹ (با انحراف استاندارد ۰/۳۷۸) است. میانگین نوع دوستی برابر ۳/۰۹۱ (با انحراف استاندارد ۰/۵۸۱) می‌باشد. از بین ابعاد نگرش، بعد نگرش کمک به دیگران دارای بالاترین میانگین (۳/۹۳۶ (انحراف استاندارد ۰/۵۶۶) و از بین باورها بعد باورهای عادلانه عمومی دارای بالاترین میانگین (۳/۲۰۲ (انحراف استاندارد ۰/۶۴۵) می‌باشد.

همچنین بین نوع دوستی، نگرش کمک به دیگران، باورهای عادلانه عمومی جهانی با رفتارهای اجتماعی مطلوب، رابطه مثبت و معنادار ($p < 0/01$) و بین باورهای ناعادلانه با رفتارهای اجتماعی مطلوب، رابطه منفی و معنادار ($p < 0/05$) بدست آمد.

جدول ۲. برآورد شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری پژوهش

شاخص	CFI ^۳	NFI ^۴	IFI ^۵	RMR ^۶	GFI ^۷	AGFI ^۸	CMIN ^۱	RMSEA ^۲
مقدار	۰/۹۴	۰/۹۱	۰/۹۴	۰/۰۲	۰/۹۷	۰/۹۴	۳/۱۷	۰/۰۷

براساس نتایج به دست آمده در جدول شماره ۲، شاخص کای اسکور نسبی برابر با ۳/۱۷ است که نشان می‌دهد این مدل از وضعیت قابل قبولی برخوردار است و داده‌های گردآوری شده با مدل مفهومی منطبق است. مقدار شاخص‌های تطبیقی CFI از ۰/۹۹ بیشتر است. مقدار RMSEA نیز به عنوان مهم‌ترین شاخص برازش کلی برابر با ۰/۰۷ است و نشان می‌دهد که مدل از برازش خوبی برخوردار است. به طور کلی، شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری با مد نظر قرار دادن دامنه مطلوب این شاخص‌ها در مجموع بیانگر این است که، مدل مفروض تدوین شده توسط داده‌های پژوهش حمایت می‌شوند، به عبارت دیگر برازش داده‌ها با مدل برقرار است و همگی شاخص‌ها دلالت بر مطلوبیت مدل معادلات ساختاری دارند. نتایج ضرایب مسیر مدل معادلات ساختاری با نرم افزار لیزرل در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای پژوهش با روش (GLM)

مسیرها	متغیر میانجی اثرات مستقیم	اثرات غیر مستقیم	اثرات کل	سطح معنی داری
نوع دوستی ← نگرش کمک به دیگران	-	۰/۲۱	۰/۲۱	۰/۰۰۱
نوع دوستی ← رفتارهای اجتماعی مطلوب	-	۰/۳۶	۰/۳۶	۰/۰۰۱
نوع دوستی ← باورهای عادلانه جهانی	-	۰/۱۸	۰/۱۸	۰/۰۰۱
نوع دوستی ← نگرش کمک به امور خیریه	-	۰/۱۱	۰/۱۱	۰/۰۰۱
نگرش کمک به دیگران ← باورهای ناعادلانه	-	-۰/۲۸	-۰/۲۸	۰/۰۰۱
نگرش کمک به امور خیریه ← باورهای عادلانه جهانی	-	۰/۲۳	۰/۲۳	۰/۰۰۱
نگرش کمک به امور خیریه ← باورهای عادلانه عمومی	-	۰/۱۷	۰/۱۷	۰/۰۰۱
باورهای عادلانه جهانی ← رفتارهای اجتماعی مطلوب	-	۰/۱۸	۰/۱۸	۰/۰۰۱
باورهای عادلانه جهانی ← باورهای عادلانه عمومی	-	۰/۶۵	۰/۶۵	۰/۰۰۱
نوع دوستی ← باورهای ناعادلانه	-	-۰/۰۶	-۰/۰۶	۰/۰۰۱
نوع دوستی ← رفتارهای اجتماعی مطلوب	-	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۰۱
نوع دوستی ← باورهای عادلانه عمومی	-	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۰۱

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد، اثرات کل نوع دوستی و نگرش کمک به دیگران که حاصل جمع اثر مستقیم این متغیرها با یکدیگر می‌باشد، در برآورد استاندارد برابر با $0/21$ و معنی داری آن $0/001$ است. در نتیجه تأثیر مستقیم نوع دوستی بر نگرش نسبت به کمک به دیگران معنی دار است. هم‌چنین در این جدول نشان داده شده است که اثرات کل نوع دوستی بر رفتارهای اجتماعی مطلوب در برآورد استاندارد برابر با $0/36$ و معنی داری آن $0/001$ است. تأثیر مستقیم نوع دوستی بر رفتارهای اجتماعی مطلوب نیز $0/36$ و معنی داری برابر با $0/001$ است. نتایج دیگر در جدول ۳ نشان می‌دهد، اثرات کل و مستقیم نوع دوستی بر باورهای عادلانه جهانی در برآورد استاندارد و معنی داری به ترتیب برابر با $0/18$ و $0/001$ است. هم‌چنین نتایج نشان می‌دهد که اثرات کل و مستقیم نوع دوستی بر نگرش کمک به خیریه برابر $0/11$ و معنی داری آن برابر $0/001$ است. از سویی اثرات مستقیم نوع دوستی بر باورهای ناعادلانه، رفتارهای اجتماعی مطلوب و باورهای عادلانه عمومی معنی دار نشده است ولی اثر غیر مستقیم آن‌ها معنی دار و به ترتیب برابر $0/06$ ، $0/03$ و $0/02$ و معنی داری آن $0/001$ به دست آمده است. هم‌چنین اثرات کل و مستقیم نگرش‌ها بر باورهای عادلانه جهانی برابر $0/23$ و معنی داری آن $0/001$ است. به علاوه اثرات کل و مستقیم نگرش‌ها بر باورهای عادلانه عمومی برابر $0/17$ و معنی داری آن $0/001$ است. اثر باورهای عادلانه جهانی بر رفتارهای اجتماعی مطلوب برابر $0/18$ و معنی داری آن $0/001$ است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش، رابطه بین نوع دوستی، نگرش نسبت به کمک کردن و باورها با رفتار اجتماعی مطلوب مبتنی بر تحلیل مسیر در بین دانشجویان دختر بود. بررسی نتایج پژوهش در سطح روابط ساده همبستگی رابطه معنی‌دار بین نوع دوستی، نگرش نسبت به کمک کردن و باورها با رفتار اجتماعی مطلوب را نشان داد. هم‌چنین این یافته‌ها موید آن بود که بالاترین میزان همبستگی متعلق به رابطه نوع دوستی با رفتار مطلوب اجتماعی می‌باشد. نوع دوستی با رفتار مطلوب اجتماعی رابطه مثبت معنی داری داشت و این ضرایب همبستگی مثبت از لحاظ آماری معنادار بود.

این پژوهش با پژوهش تورنوز و استنبرگ (۲۰۱۳) مبنی بر رابطه نوع دوستی و نگرش نسبت به کمک کردن، همسویی مستقیم دارد. اندیشمندان این حوزه، نوع دوستی و بی‌تفاوتی را ناشی از ساختار شهری و ویژگی‌های محیطی آن می‌دانند. به عبارت دیگر با افزایش جمعیت و پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی تمایل به مداخله در وضعیت‌های اضطراری و کمک‌رسانی و نوع دوستی کاهش یافته، تمایل به بی‌تفاوتی گسترش می‌یابد.

رابطه نوع دوستی با رفتار مطلوب اجتماعی نیز مثبت و معنی‌دار به دست آمد که همسو با نتایج پژوهش ویمنز (۲۰۱۰)، است. بدین شرح که نوع دوستی و بی‌تفاوتی را بر مبنای توانایی و میزان همدلی ناظرین با فرد نیازمند تفسیر می‌کند. به زعم آن‌ها در هنگام مواجهه با حالت‌های اضطراری که طی آن کسی به کمک نیاز دارد، اگر فرد ناظر بتواند با فرد نیازمند همدلی کند نسبت به او نوع دوستی خواهد کرد و اگر نتواند همدلی کند با بی‌تفاوتی از کنار صحنه خواهد گذشت مگر این که مطمئن شود در نتیجه نوع دوستی منفعتی به دست می‌آورد. در واقع افرادی که نوع دوستی بیشتری داشته باشند رفتار اجتماعی مطلوب بیشتری از خود نشان می‌دهند و در موقعیت‌های اضطراری تمایل بیشتری به انجام کار داوطلبانه دارند.

هم‌چنین رابطه نگرش‌ها با باورهای عادلانه جهانی و باورهای عادلانه عمومی نیز مثبت و معنی‌دار به دست آمد. در این پژوهش به دونوع نگرش، یکی نسبت به کمک به دیگران و دیگری نگرش نسبت

به امور خیریه پرداخته شده است. فیش بین و اجزم (۱۹۶۷)، نیز در پژوهش خود مفهوم نگرش را به دو بخش نگرش نسبت به عمل و نگرش نسبت به شیء تقسیم بندی کرده‌اند. یکی از دلایل اهمیت نگرش این است که بر افکار اجتماعی موثر واقع می‌گردد، نحوه تفکر و پردازش اطلاعات را تحت تأثیر قرار می‌دهد، به عنوان طرح ذهنی عمل می‌کند و به عبارت دیگر چهارچوب‌های شناختی اطلاعات را در مورد مفاهیم، موقعیت‌ها و حوادث، سازماندهی و نگهداری می‌کند و سرانجام، بر فرایند رفتار اثر می‌گذارد (آذربایجانی و همکاران، ۱۳۸۵). در سطح «فردی» نیز نگرش‌ها بر ادراک، تفکر و رفتار تأثیر گذار بوده و در سطح «بین فردی» اطلاعات در خصوص نگرش‌ها مرتباً تقاضا شده و فاش می‌گردد. اگر فرد از نگرش‌های دیگران مطلع باشد، دنیا برای او پیش‌بینی پذیرتر خواهد شد. ممکن است تفکر و رفتار شخص از طریق این دانش شکل گیرد و سعی بر آن شود تا رفتار دیگران از طریق ایجاد تغییر در نگرش آن‌ها کنترل گردد و در نهایت در سطح «بین گروهی» نگرش‌ها نسبت به گروه خود و دیگر گروه‌ها، در بطن تعاون و تعارض بین گروهی قرار دارد (هیوستون و اشتروبه^۲، ۱۳۸۳). در واقع نگرش بر افکار اجتماعی موثر است و بسته به اینکه نگرش افراد چه چیزی باشد رفتار مثبت و مطلوب از خود بروز می‌دهند. افرادی که دارای نگرش نسبت به کمک به دیگران و نگرش نسبت به امور خیریه باشند، تمایل بیشتری به انجام رفتارهای اجتماعی مطلوب خواهند داشت و به صورت ترکیب خطی از باورهای عادلانه عمومی و باورهای ناعادلانه، قادر به پیش‌بینی رفتارهای اجتماعی مطلوب در مدل تحلیل مسیر معنادار می‌باشند. رابطه باورهای عادلانه جهانی و باورهای عادلانه عمومی نیز با رفتار مطلوب اجتماعی مثبت و معنی‌دار به دست آمد که با یافته‌های کارولی و ساگن (۲۰۱۳)، همسو می‌باشد. در تبیین این فرضیه می‌توان به این نکته اشاره کرد که باور به دنیای عادلانه باعث تقویت حس اعتماد به محیط اطراف می‌شود. در چنین شرایطی، افراد احساس می‌کنند که دیگران با آن‌ها به طور منصفانه رفتار می‌کنند و به این لحاظ باعث اعتماد و همکاری متقابل با دیگران می‌شود. به طور خلاصه، باور به دنیای عادلانه حالت و تمایل شخصی است و اشخاصی که دارای باورهای نیرومندی در این زمینه هستند، هماهنگ با قواعد انصاف و عدالت رفتار کرده و بنابراین چنین باورهایی رفتار اجتماعی را به همراه کارکردهای روزمره تحت تأثیر قرار می‌دهند. در کنار باور به دنیای عادلانه، شکل دیگری از باورها، موسوم به باور به دنیای ناعادلانه مطرح است که درون مایه آن مبتنی بر عدم ارتباط بین تلاش، شایستگی و پشت کار با پیامدها و دستاوردهاست. در پژوهش حاضر رابطه باور به دنیای ناعادلانه و رفتار مطلوب اجتماعی نیز مثبت و معنی‌دار به دست آمد. از لحاظ نظری نیز باور به دنیای ناعادلانه، نه مبتنی بر حاکمیت اصول بی‌عدالتی، بلکه مبتنی بر نوعی بی‌نظمی ناعادلانه است که در آن افراد بی‌گناه مجازات می‌شوند، گناهکاران از زیر بار مجازات می‌گریزند و دستاوردها به افراد ناشایست و یا افرادی که چندان مستحق این دستاوردها نیستند می‌رسد (گل پرور، ۱۳۸۹). افرادی که اعتقاد به دنیای عادلانه دارند رفتارهای مثبت و مطلوب اجتماعی بیشتری از خود نشان می‌دهند و تمایل بیشتری به همکاری در موقعیت‌های بحرانی دارند اما افرادی که اعتقاد به دنیای ناعادلانه دارند رفتارهای اجتماعی مطلوب کمتری از خود نشان می‌دهند و تمایل کمتری به انجام رفتارهای یاری‌رسان دارند. انجام این پژوهش با محدودیت‌هایی همراه بود که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود: به دلیل محدود بودن قلمرو مکانی این پژوهش به دانشگاه‌های شهر اصفهان، لازم است تا در تعمیم نتایج به سایر سازمان‌ها احتیاط لازم صورت گیرد. علاوه بر این چون روش پژوهش حاضر از

1. Fishbein & Ajzen
2. Hewstone & stroebe

نوع همبستگی بوده، به همین دلیل امکان برداشت رابطه علت و معلولی واقعی نظیر مطالعات آزمایشی برای آن وجود ندارد. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان دو سناریوی کاربردی را پیشنهاد داد اولاً همچون برخی دانشگاه‌ها که مبحث مهارت‌های زندگی را به دانشجویان ترم اول آموزش می‌دهند موضوعاتی همچون نوع دوستی و رفتار اجتماعی مطلوب آموزش داده شود و آثار آن نیز بصورت میدانی اندازه‌گیری شود و سناریوی دوم که وقع بینانه تر است آنست که این باورها و نگرشها خیلی زودتر از سن دانشگاه شکل می‌گیرد و علی‌رغم اینکه این مطالعه در دانشگاه انجام شده ولی بطور عملیاتی از سن پیش دبستان باید مفاهیم نوع دوستی و رفتارهای مطلوب را درونی سازی کرد. در پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌گردد مطالعات مشابهی با دیگر متغیرهای نگرشی و ادراکی تکرار شود تا بتوان نتیجه‌گیری‌های قطعی‌تری را در مورد رابطه مولفه‌های رفتار اجتماعی مطلوب با متغیرهای نگرشی و ادراکی در محیط‌های دیگر مطرح نمود، همچنین در پژوهش‌های آینده رفتار اجتماعی مطلوب و مولفه‌های آن را با متغیرهای سازمانی نیز مورد بررسی قرار دهند، همچنین پژوهشگران بعدی می‌توانند نقش فرهنگ را در رابطه با مولفه‌های رفتار اجتماعی مطلوب بررسی کنند.

منابع

- آذربایجانسی، مسعود، سالاری فر، محمد رضا، م، عباسی، کاویانی، محمد، موسوی اصل، سید مهدی. (۱۳۸۷). روانشناسی اجتماعی بانگش به منابع اسلامی، تهران: انتشارات سمت.
- عظیمی هاشمی، محمد. (۱۳۷۷). ارزشهای اجتماعی و اولویت ارزشی در ایران، تهران: مرکز پژوهش‌های بنیادی، ۱۶۷-۱۹۸
- جوادیان، رضا، راهب، غنچه، قاسمی، وحید، رهگذر، مهدی. (۱۳۹۲)، سنجش رفتارهای اجتماعی مطلوب جوانان شهر اصفهان و عوامل شخصیتی موثر بر آن. مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، ۴(۱۴): ۸۳-۱۰۲.
- خالقی، نرگس و چناری، مهین. (۱۳۹۴). رابطه هوش اخلاقی با نوع دوستی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۱۰(۴): ۵۵-۶۴.
- سجادیان، ایلناز و گل پرور، محسن. (۱۳۸۷). روابط ساده و چند گانه باورهای دنیا عادلانه با وضعیت روانی افراد. روانشناسی معاصر، ۳(۱): ۳۳-۴۲.
- کاویانی، محمد، موسوی، سمیه سادات. (۱۳۸۹). تحلیل روانشناختی دیدگاه مولوی در موضوع نوع دوستی. دو فصلنامه علمی تخصصی علامه، ۱۰(۲۶): ۹۷-۱۲۵.
- گل پرور، محسن. (۱۳۸۹). ساختار عاملی پرسشنامه ی باور به دنیای عادلانه ی رایین و پیلانو» شواهدی از تمایز بین باور به دنیا عادلانه و ناعادلانه». اندیشه و رفتار، ۱۸: ۲۰-۷.
- گل پرور، محسن، جوادی، سارا، کامکار، منوچهر. (۱۳۸۶). رابطه باورهای دنیا عادلانه برای خود و دیگران با ملامت عمومی، رضایت از زندگی، عاطفه مثبت و منفی و افکار خود کار. دانش و پژوهش در روانشناسی، ۹(۳۲): ۳۹-۶۸.
- نادی، م، سجادیان. (۱۳۹۲). رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی بانگرانی‌های همدلانه، ارزشهای نعدوستانه و رفتارهای یاری رسان در بین مردم شهر اصفهان. پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، ۳(۱۰): ۹۵-۱۱۴.
- هیو تسون و اشتروبه. (۱۳۸۳). مقدمه ای بر روانشناسی اجتماعی از منظر اروپائیان، ترجمه جواد ارژه ای و همکاران، تهران: نشر سمپاد.

- Aronson, E. timothy, D.w. Robin, A. (2002). social psychology, new jersey prentice Hall. P 388.
- Bartz, J.A. Hollander, E. (2007). Is Oxytocine the key to understanding? in mind matters, the Scientific American blog on science and mind.
- Caroli, De Elivra. Sagone, Elizabetta. (2013). Belief in a just world, prosocial behavior, and moral disengagement in adolescence, procedia-social and behavioral sciences.116: 596-600.
- Carlo, G. Okan, M. George, K. Rosario, M. (2002). The Interplay of Traits And Motives On Value Motivation. Published in Personality and Individual Differences. 38: 1293-1305.
- Caroli. M. E, Sagone. E (2014). Belief in a just world, prosocial behavior, and moral isengagement in adolescence, Procedia - Social and Behavioral Sciences 116, 596-600.
- Callan, M. J. Shead, N. W. Olson, J. M. (2009). Fore going the labor for the fruits: The effect of just world threat on the desire for immediate monetary rewards. Journal of Experimental Social Psychology. 45: 246-249.
- Dalbert, C. (1999). The world is more just for me than generally: About the Personal Belief in a Just World Scale's validity. Social Justice Research. 12: 79-98.
- Dalbert, C. Lipkus, I.M. Sallay, H. Goch, I. (2001). Ajust and an unjust word: structure and Validity of different world beliefs. Personality and Individual differences. 30: 567-573.
- Dillon, W. R. Kumar, A. (1985). Attitude organization and the attitude- ehavior relationship: Acritique of Bagozzi and Burnkrant's reanalysis of Fishbein and Ajzen. Journal of Personality and SocialPsychology.49: 33-46.
- Eisenberg, N. Fabes, R.A. (1998). Prosocial Development. In: Damon, W.(Ed). Handbook of child psychology, Social, Emotional, and personality Development. In: Eisenberg, N.(Ed). 3: 701-778.
- Enayati, T. Arasteh, H.R. Nezafati Payani, Y. (2012). Relation between awareness about civil rights and social behaviour of students. Ethics in Science and Technology.7(2): 1-10. (In Persian).
- Eisenberg, N. Mussen, P. (1989). The roots of prosocial behaviour in children. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Fihbein, M. Ajzen, I. (1975). Belief,attitude, intention and behavior: An introduction to theoty and research.Reading. MA: Addison- Wesley.
- Hafer , C. (2000) . Do innocent vietims threaten the Gelief In a just world ? Journal of personality and social psychology. 79 (2): 165 -173.
- Hoff man, M.L. (1987). Devel opment f of prosocial motivation: Empathy and guilt. In N . Eisenberg (Ed). the development of prosocial behavior. 241 – 313.
- Knicker, B. Robertal, n.d. (2004). prosocial benaviour retrieved October 4. From, [http:// Learningtogive.org/ papers/ paper 52.html](http://Learningtogive.org/papers/paper52.html).
- Klemola.A (2013), Motivations Behind Prosocial Behaviour, page2.
- Lefrancois, G.R. (2001). Psychology for teaching: wadsworth, International Edition.
- Lipklas, I . M. Dalbert, C. sigler, I. c. (1991). the importance of distinguishing the belief in a just world for self-versus of others: Implications for Psychological well –being. Personality and social psychology bulletin. 22(7): 666- 677.
- McKinley, M. Carlo, G. (2007). Two sides of the same coin? The relations between prosocial and physically aggressive behaviors. Journal of Youth and Adolescence. 36: 337-349.
- Rushton, J.P. Chrisiohn, R.D. Fekken, G.C. (1981). The Altruistic personality and the self- Report Altraitm cale. Personal Individual Differences. 2: 293- 302.
- Scott, N. Seglow, J. (2007). Altruism. Open University Press.
- Tornroos, J. Stenberg, T. (2013). motivations Behind Prosocial Behaviour. Why Plan Finlands Long Term Volunteers Participate in The Work And How They Communicate About It To Others.1-39.
- Webb, D.J, Green,C.L. Brashear, T.6. (2000). Development and validation of scales to Measure Attitudes Influencing Monetary Donations to Charitable organizations. Journal of the Academy of Marketing science. 28 (2): 299- 309.

-
- Weymans, v. (2010). psychological predictors for prosocial behavior. a large scalesurvey in flanders.1-48.
- Wiggins, J.A. Wiggins, B.B. zanden, J. V. (1994). social psychology. 333- 334.
- Warneken, F. (2016). Insights into the biological foundation of human altruistic sentiments. *Current Opinion in Psychology*. 7:51–56.
- Weinstein, N. Ryan, R.M. (2010). When Helping Helps: Autonomous Motivation for Prosocial Behavior and Its Influence on Well-Being for the Helper and Recipient. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2:222–244.